

VERSLAG VAN HET PEER-LEERBEZOEK AAN DE OPLEIDING HANDELSWETENSCHAPPEN

Ontwerpverslag goedgekeurd door het voltallige peer-leerteam en een eerste keer voorgelegd aan het Onderwijskwaliteitsbureau (dd. 27-03-2018). Verslaggeving opgesteld aan de hand van de criteria vooropgesteld in het document "Kwaliteitsvol onderwijs aan de UGent".

Directie Onderwijsaangelegenheden
Afdeling Onderwijskwaliteitszorg

E sien.uytterschout@ugent.be
T +32 9 331 00 58

Campus UFO
Sint-Pietersnieuwstraat 33, 9000 Gent

www.ugent.be

INHOUDSOPGAVE

TECHNISCHE FICHE

KWALITEITSVOL ONDERWIJS AAN DE UGENT

1. **Multiperspectivisme en Durf denken**
2. **Onderwijs gebaseerd op excellent onderzoek**
3. **Talentontwikkeling van studenten en lesgevers**
4. **Betrokkenheid van stakeholders**
5. **Internationalisering**
6. **Opleidingskwaliteit**
 - 6.1. Visie en leerresultaten
 - 6.2. Programma en constructieve alignment
 - 6.3. Toetsing en eindniveau
 - 6.4. Processen voor permanente kwaliteitszorg
 - 6.5. Communicatie en informatie

Technische Fiche

HANDELSWETENSCHAPPEN	
Graad en kwalificatie	Bachelor en Master of Science in de Handelswetenschappen
Aard opleiding	bachelor + master
Studieomvang	180 + 60 studiepunten
Studiegebied(en)	Handelswetenschappen en bedrijfskunde
Faculteit	Economie en bedrijfskunde
Vakgroepen (6)	Marketing (EB07) Accountancy, bedrijfsfinanciering en fiscaliteit (EB05) Beleidsinformatica en operationeel beheer (EB08) Personeels- en organisatie management (EB11) Financiële economie (EB02) Publieke governance, management en financiën (EB10)
Afstudeerrichtingen	Master (5) - commercieel beleid - fiscaliteit - management en informatica - personeels- en organisatie management - finance en risicomanagement
Stage	ja
Aantal diploma's ¹	546
Onderwijstaal	Nederlands
Oprichting ²	1948
Invoer BA-MA	Progressief ingevoerd sinds 2004-2005 Geïntegreerd in UGent sinds 2013-2014
Aanbod in Vlaanderen	UGent UHasselt KU Leuven (campus Brussel, campus Antwerpen)
Datum PLB	4 december 2017

¹ Aantal masterdiploma's afgeleverd in de afgelopen drie academiejaren: 2014-15: 189; 2015-16: 185; 2016-17: 172 (bron: UGI)

² Van 1948-1994 werd de opleiding aangeboden in Brussel; sinds 1995 wordt ze in Gent georganiseerd (bron: visitatierapport Handelswetenschappen, 2012)

1. DURF DENKEN EN MULTIPERSPECTIVISME

Kritische zin, perspectiefwisseling, openheid, pluralisme en tolerantie naar afwijkende gezichtspunten staan centraal in het onderwijs.

Motivering:

Uit de beschikbare documentatie en de gesprekken tijdens het peer-leerbezoek leidt het team af dat er in de organisatie van het onderwijs opleiding handelswetenschappen **enkele duidelijke multiperspectivistische aspecten** aanwezig zijn. Volgende positieve punten vallen hierbij op:

- de **verankering van perspectiefwisseling** wordt beklemtoond **in de opleidingsvisie**. Studenten handelswetenschappen worden opgeleid tot **“allrounders”**,
 - die de **werking** van een bedrijf **in zijn ruime** (bedrijfseconomische, IT, juridisch-fiscale, ...) **context** kunnen plaatsen en naargelang kunnen handelen;
 - die vanuit de stakeholderbenadering die ze hebben aangeleerd gekregen, **inzicht** hebben in de **interne dynamieken** en de **externe relaties** van een onderneming met **haar stakeholders** en hoe die verschillende relaties het gedrag van een onderneming bepalen;
 - die rekening houden met het **toenemende internationale karakter** van zaken doen, en daarvoor beschikken over essentiële **vreemdetalenkennis**.
- de opleiding neemt deel aan een **centraal pilootproject** voor de ontwikkeling van een **duurzaamheidsleerlijn in de bachelor**. Dit traject wordt sinds academiejaar 2017-2018 stapsgewijs uitgerold in eerste bachelor, met de bedoeling om de leerlijn vanaf 2018-2019 in tweede en derde bachelor verder te implementeren;
- de opleiding heeft een **goede aansluiting met het afnemende veld**, o.a. via haar stagebegeleiders en gastdocenten, en de vertegenwoordiging van externen in haar overlegorganen;
- studenten zijn **positief over de brede vorming** die ze krijgen, die **praktijkrelevante vaardigheden en academische onderbouw** combineert, en ruimte biedt voor het cultiveren van **kritisch inzicht, ondernemerschap en internationalisering**, en een **verplichte stage**.

Deze elementen komen terug in de overige dimensies, en worden daar verder in detail toegelicht.

2. ONDERWIJS GEBASEERD OP EXCELLENT ONDERZOEK

Het onderwijs is gebaseerd op excellent onderzoek en recente wetenschappelijke inzichten in het vakgebied.

Motivering:

Uit de documenten en de gesprekken leert het team dat de opleiding Handelswetenschappen een academisch gefundeerde praktijkoriëntatie beoogt. Een afgestudeerde handelswetenschapper moet complexe problemen uit de bedrijfswereld op een wetenschappelijk gefundeerde manier kunnen benaderen, in kaart brengen, vanuit verschillende invalshoeken onderzoeken, oplossingen suggereren, en de implementatie ervan opvolgen en begeleiden. De finaliteit van de opleiding is daarbij nog steeds eerder gericht op het gebruiken van aanvaarde onderzoeksmethoden en –resultaten dan het zelf ontwikkelen van wetenschappelijk onderzoek. De doorstroom naar een doctoraat is, ondanks promotie vanuit de opleiding, gering. Toch wil men als academische opleiding blijven inzetten op de interactie tussen, en de integratie van onderwijs en onderzoek.

In het opleidingsprogramma en in de onderwijspraktijk uit zich dat als volgt:

- **onderzoekscompetenties** zijn **verankerd** in het competentieprofiel van de opleiding;

- deze onderzoekscompetenties worden vanaf BA1 in het opleidingsprogramma **vertaald in een methodologische leerlijn**
 - de leerlijn combineert methodologische opleidingsonderdelen met een aantal **flankerende kwantitatieve opleidingsonderdelen**, zoals bijv. Wiskunde voor bedrijfskundigen I en II, Statistiek voor bedrijfskundigen I en II;
 - de methodologische opleidingsonderdelen zijn gericht op het verwerven van **basisonderzoeksvaardigheden**, inclusief **deelvaardigheden** zoals informatievaardigheden, en academische taalvaardigheid, die worden inge oefend **in werkcolleges**;
 - er is **aandacht voor wetenschappelijke integriteit** in de opleidingsonderdelen “Onderzoeksmethoden voor bedrijfskundigen I en II”
 - docenten ontwikkelden een **eigen naslagwerk** “Praktijkboek bronnen zoeken, vinden en verwerken online/offline”¹, met concrete voorbeelden uit de verschillende (bedrijfs)economische domeinen;
 - de leerlijn wordt ondersteund door een **goede, systematische interactie met de bibliotheekwerking**.
- het **bachelorproefproject** (6 ECTS) beoogt de **integratie** van de verschillende generieke onderzoekscompetenties aangeboden in de methodologische leerlijn, maar peilt daarnaast naar de mate waarin studenten onderbouwde bedrijfsbeslissingen kunnen nemen.
- de **masterproef** is het wetenschappelijke sluitstuk van de opleiding, waarin de generieke onderzoekscompetenties verder worden geïntegreerd en uitgebouwd met **afstudeerrichtingspecifieke onderzoekscompetenties**. Het masterproefonderwerp is in principe inhoudelijk ingebed in het domein van de gekozen afstudeerrichting, en wordt ondersteund door een afstudeerrichtings specifiek methodologisch specialisatievak.

Het team noteert dat de opleiding bij bovenstaande elementen een **aantal zelfkritische kanttekeningen** plaatst, en voor zichzelf enkele thema's identificeert waarover ze zich op korte en op middellange termijn wil buigen. Het gaat onder andere om het **verder expliciteren van wetenschappelijke integriteit** in de verschillende opleidingsonderdelen, nadenken over manieren om **wetenschappelijke competenties vanaf BA1 actief in te oefenen** (daarbij steeds rekening houdend met de grootte van de groepen), en de aanwezige **onderzoeksexpertise zichtbaarder maken** in de onderwijspraktijk, bijv. door **masterproeven** explicieter te **laten inhaken** bij lopende **onderzoeksprojecten**. Daarbij dient evenwel de praktijkoriëntatie en de toepassingsgerichtheid van de opleiding gevrijwaard te blijven. Het is immers die academisch onderbouwde praktijkgerichte benadering die studenten aanspreekt en waarover de aanwezige studenten en alumni zich uiterst positief uitlaten. Bij de opleidingsevaluaties van 2016 stelde de opleiding vast dat de studententevredenheid voor de dimensie onderzoek onder de referentiekaders ligt. Uit recente OC-verslagen blijkt dat men deze (licht) afwijkende scores ter harte neemt en wil nagaan waaraan deze resultaten kunnen gelegen hebben. Daarbij moet worden vermeld dat de scores uit 2016 de recente programmahervormingen nog niet volledig capteren. De OC heeft zich wel voorgenomen de impact van deze hervormingen nauwgezet op te volgen.

3. TALENTONTWIKKELING VAN STUDENTEN EN LESGEVERS

Het onderwijs geeft studenten en lesgevers de kans hun talenten maximaal te ontwikkelen en voorziet hiervoor optimale voorlichting, begeleiding en uitdaging.

Motivering:

Studenten

Uit het portfolio leert het team dat de opleiding het als haar maatschappelijke verantwoordelijkheid beschouwt om studenten maximaal te ondersteunen in hun talentontwikkeling. Het team heeft daarbij bijzondere waardering voor volgende initiatieven:

¹ <https://biblio.ugent.be/publication/3218806/file/6789720.jpg>

- de opleiding beoogt instroom vanuit richtingen Secundair Onderwijs met minimaal 4u wiskunde. Instromers met minder uren wiskunde wordt vrijblijvend een **aanbod voorbereidingscursussen** aangeraden, zoals een online vakantiecursus basisvaardigheden wiskunde, een opfriscursus wiskunde in september met evaluatie aan het einde, een vakantiecursus boekhouden;
- de opleiding heeft ook een goed **ondersteuningsaanbod tijdens de studie**: per opleidingsonderdeel in eerste bachelor is er een **specifiek begeleidingsaanbod** met een vraagbaak, werkcolleges in kleine groepen, vaste spreekuren van de vakdocent, computeroefeningen, online leerpaden, Voor een aantal grote opleidingsonderdelen worden er i.s.m. het **goed uitgebouwde monitoraat** proefexamens met collectieve feedback georganiseerd;
- om het leerrendement te verhogen hanteert de opleiding een **gedifferentieerde aanpak t.a.v. schakelstudenten**, waarbij de discipline-eigen opleidingsonderdelen in gemengde groepen worden aangeboden, en de methodologische opleidingsonderdelen afzonderlijk;
- de opleiding heeft een **goed uitgewerkte methodologische leerlijn** in de bachelor (zie ook 2), die door de aanwezige studenten bijzonder wordt geapprecieerd;
- de opleiding zet sterk in op **communicatievaardigheden en (vreemde)talenkennis**, zowel via expliciet vreemdetaalonderwijs als via integratie in opleidingsonderdelen als “Bachelorproject” en “Ondernemersvaardigheden”;
- de opleiding heeft in de master een **aantal pilootprojecten** lopen rond probleemgestuurd leren, en neemt deel aan het centrale **innovatieproject rond duurzaamheid** om studenten bewust te maken van de kernthema's van de UGent.

Enkele **aandachtspunten**, die door de opleiding zelf worden aangehaald en **voornamelijk gelieerd** zijn **aan de grootte van de studentenpopulatie**, worden door het team bevestigd.¹ De grootte van de groepen is een uitdaging in termen van de organisatie van het onderwijs, bijvoorbeeld m.b.t het verstrekken van **individuele feedback**; de haalbaarheid van **gevarieerde werk- en evaluatievormen**; de jaarlijkse zoektocht naar **voldoende stageplaatsen**; het **aanbod masterproefonderwerpen**, en de **masterproefbegeleiding**.

Studenten vragen aandacht voor de mogelijkheid tot individuele tussentijdse feedback, en meer gevarieerde werk- en evaluatievormen (zie ook 6.2.). Het team adviseert dan ook om daar prioritair aandacht aan te geven. Bij de overige (zelf aangegeven) aandachtspunten valt het aan het team op dat de opleiding er toch in slaagt om er op een geloofwaardige en kwaliteitsvolle manier aan tegemoet te komen. De gedrevenheid waarmee de opleiding naar oplossingen blijft zoeken, is volgens het team bewonderenswaardig, maar vergt ook enorme inspanningen van het lesgeversteam.

Docenten

Het team ontmoette een **positief ingesteld docententeam met een grote gedrevenheid voor het onderwijs**. Ondanks de uitdagingen die de integratie in de faculteit Economie en Bedrijfskunde met zich brengt, ziet en benut dit team ook de opportuniteiten die dit proces biedt.

Het team waardeert hierbij de volgende aspecten:

- Binnen het docentenkorps heerst een **overlegcultuur waarbij zowel op formele als op informele wijze wordt afgestemd tussen docenten**. Uit de lesgevers die het team sprak, bleek een grote betrokkenheid bij de werking en het beleid van de opleiding(scommissie) (zie ook 4. en 6.4.).
- Ondanks de grote lesopdrachten en de uitdagingen die grote studentenaantallen bieden, blijven lesgevers **actief inzetten op onderwijsinnovatie**. Verschillende projecten werden opgestart (o.a. ontwikkeling kennisclips “recht”). De OC voert een beleid waarbij **onderwijsprofessionalisering sterk wordt aangemoedigd**.
- De docenten streven ernaar om een opleiding aan te bieden dat zich op gebied van academisch niveau op eenzelfde lijn bevindt van de andere economische opleidingen van de faculteit, maar waarbij tegelijkertijd een duidelijke praktijkgerichte klemtoon wordt gelegd.

¹ In academiejaar 2017-2018 telt de opleiding handelswetenschappen 2395 studenten (peildatum 26 oktober 2017); de student-staff ratio voor het ZAP is door de opleiding berekend op 1/94.

Het team wil de aandacht vestigen op de volgende obstakels die door de lesgevers worden gesignaleerd:

- De opleiding heeft nog altijd dezelfde omkadering als op het moment van de integratie in 2013, maar de studentenaantallen zijn wel sterk gestegen. De druk op het huidige lesgeversteam is daardoor zeer hoog. Het geven van kwalitatieve taallessen aan steeds grotere groepen, bv., is een uitdaging (zie ook hierboven). Het docententeam is sterk **vragende partij naar een ruimere omkadering** die toelaat om in kleinere groepen les te geven en die **de nodige ruimte geeft om meer te kunnen inzetten op onderwijsinnovatie**.

Het team vraagt de opleiding en de faculteit om aandacht te blijven hebben voor het bieden van een context die talentontwikkeling van lesgevers faciliteert.

4. BETROKKENHEID VAN STAKEHOLDERS

Studenten, lesgevers, alumni en het werkveld zijn actief betrokken bij het onderwijs, en nemen deel aan beleid en evaluatie.

Motivering:

De opleidingscommissie heeft een open visie op haar stakeholderbeleid waarin ze een actieve participatie van alle betrokken partijen nastreeft. Voor **zittende studenten** voorziet de opleidingscommissie conform het Onderwijs- en Examenreglement voldoende zitjes. Hierbij valt het volgende op:

- deze mandaten geraken wel ingevuld, maar in de praktijk blijkt dat studenten zich vaak verontschuldigen voor de vergaderingen;
- tijdens het gesprek met het peer-leerteam geven de aanwezige studenten aan dat **OC-vergaderingen** vaak **samenvallen met lesmomenten**, waar ze niet willen of kunnen wegblijven. Ze vragen ook dat de vergaderkalender vroeger zou worden bekend gemaakt;
- de aanwezige studenten spreken hun **waardering uit voor de aanspreekbaarheid van de (meeste van de) docenten**, en specifiek voor **de open houding van de voorzitter OC**;
- het peer-leerteam waardeert het **laagdrempelige contact** tussen studenten en docenten, maar benadrukt bij de groep aanwezige studenten het **belang van formele participatie** en de **verantwoordelijkheid die studenten** hierin zelf moeten opnemen. Dit heeft blijkbaar impact, aangezien de voorzitter opleidingscommissie bij aanvang van het afsluitende gesprek weet te melden dat er zich twee nieuwe studenten zijn komen aandienen voor vertegenwoordiging in de OC.

Ook voor **lesgevers** verloopt de formele communicatie via de opleidingscommissie:

- de OC is samengesteld met **vertegenwoordiging vanuit elke afstudeerrichting (vakgroep) en geleding**. Deze vertegenwoordigers hebben expliciet de rol om de **communicatie van en naar de OC** te verzorgen;
- niet-OC-leden hebben op voorhand **zicht op de agenda** en krijgen nadien **inzage in het verslag**;
- algemeen bewerkstelligt de OC een **open overlegcultuur** en vertrouwt ze op de verantwoordelijkheid van haar individuele lesgevers om de OC(-leden) aan te spreken wanneer er specifieke vragen zijn. Volgens een aanwezige leenonderwijsverstrekker kan de manier waarop er in deze opleiding een brede betrokkenheid wordt gecultiveerd **als voorbeeld dienen voor veel andere opleidingen**;
- naast de formele structuren wordt er ook jaarlijks een informeler docentenoverleg georganiseerd;
- de aanwezige lesgevers tonen zich **positief over de recente visie-oefening**, waarover breed werd gecommuniceerd en overlegd;

Naast de initiatieven op opleidingsniveau worden er ook **op facultair niveau verschillende fora** opgezet om lesgevers met elkaar in contact te brengen, zoals de lunchsessies over onderwijsinnovatie “Innovatie op je bord”, het semesteroverleg en de facultaire onderwijsdag.

De overkoepelende **alumniwerking** verloopt op facultair niveau via Voseko (zie ook 6.5); op opleidingsniveau zijn er structureel 5 alumni met raadgevende stem vertegenwoordigd in de OC. De opleiding beschouwt deze alumni als brugfiguren tussen de studenten, de opleiding en het werkveld. De opleiding onderhoudt haar banden met het **werkveld** via de structurele vertegenwoordiging in de toetscommissie en via eerder informelere contacten met de stagementoren, gastsprekers en gastdocenten. Het team merkt op dat **de betrokkenheid van de sector bijzonder groot** is, wanneer die sector – die toch voornamelijk bestaat uit KMO's - jaarlijks kan worden bereid gevonden om 500 stageplaatsen te voorzien. Het is volgens het team een goede zet om, zoals wordt aangegeven in het portfolio, **deze contacten op korte termijn te formaliseren en structureren**. De opleiding heeft daarbij o.a. het plan opgevat om de feedback die via de stagecontacten momenteel nog eerder ad hoc naar de opleiding terugvloeit, te inventariseren en op basis van die inventarisatie reflectiemomenten te organiseren. Daarnaast bekijkt men momenteel de mogelijkheid om **een brede werkveldbevraging** op te zetten. Op langere termijn wil men **een methodiek voor focusgroepgesprekken ontwikkelen** om de externe stakeholders te betrekken bij bijv. programmahervormingen.

5. INTERNATIONALISERING

Het onderwijs geeft studenten maximale kansen om internationale/interculturele competenties te verwerven. Daartoe wordt sterk ingezet op internationaliseringsprojecten, optimale studenten- en personeelsmobiliteit, Internationalisation@Home en virtuele mobiliteit.

Motivering:

De opleiding wil bekomen dat haar studenten bij afstuderen beschikken over een “internationaal paspoort” en streeft er daarom naar om haar onderwijs maximaal te kaderen in een brede maatschappelijke, interculturele en internationale context. In het programma wordt dit structureel aangeboden in de vorm van een **I@H-component, kortlopende initiatieven**, en de **mogelijkheid tot langdurige studentenmobiliteit**. Enkele noemenswaardige elementen die daartoe bijdragen, zijn:

- de **verplichte opname** in de bachelor van min. 6 ECTS uit de **“keuzelijst internationaal”** met opleidingsonderdelen als “Europees ondernemingsbeleid”, “Inleiding tot economische wereldgeschiedenis”, “Internationale economie”, en “Internationale en cross-culturele marketing”;
- de **inbedding** in het bachelorprogramma **van 3 vreemde talen**, waarbij studenten verplicht Engels en Frans opnemen, en voor hun derde vreemde taal kunnen kiezen tussen Duits of Spaans;
- de **optie buitenlandse stage** in het opleidingsonderdeel “Stage” (aangeboden in alle afstudeerrichtingen in de master) te volgen;
- de opleidingsonderdelen **“Internationaal portfolio I en II”**, waarin studenten de mogelijkheid krijgen om aan intensieve buitenlandse seminars, studiebezoeken, ... deel te nemen;
- de **afstudeerrichtingspecifieke specialisatie-opleidingsonderdelen** met internationaal perspectief;
- de mogelijkheid tot opname van 30 ECTS aan een buitenlandse partnerinstelling¹ in semester 5 of 7 via Erasmus+.

Ondanks bovengenoemde inspanningen was de **studententevredenheid** in de opleidingsevaluaties van 2016 overheen alle afstudeerrichtingen in de master **vrij laag**. Deze eerder negatieve resultaten zijn **reeds voorwerp van bespreking** geweest **op OC-vergaderingen**, en men bekijkt er momenteel hoe de internationale component in het opleidingsprogramma verder kan worden versterkt. Men wil op korte termijn een communicatiebeleid ontwikkelen om internationale ervaringen nog meer te promoten. De **aanwezige studenten en alumni**, daarentegen, tonen zich tevreden over:

- de **internationale focus** van de opleiding als zijnde een goede voorbereiding op de realiteit van het werkveld;
- het **ingebouwde taalaanbod** en de expliciete koppeling met internationale en interculturele elementen die in deze taalvakken wordt gemaakt;

¹ De opleiding heeft 250 plaatsen voor semesteruitwisseling, die uitzonderlijk en mits de kandidaat-student een gemotiveerde aanvraag indient, ook kunnen worden uitgebreid naar jaaruitwisseling. Van de 400 afgestudeerde masters heeft een 80-tal een langdurige buitenlandervaring op zak. Bekeken over de laatste drie academiejaren, komt dit neer op een gemiddelde van 13% uitgaande mobiliteit. Dit cijfer bevat echter niet de kortdurende initiatieven, zoals intensive seminars of buitenlandse stage.

- de **promotie** die wordt gemaakt rond, en de positieve ervaringen met **Erasmusmobiliteit**;
- de **specialisatie-opleidingsonderdelen** met internationale component in de master, zoals “International Human Resource Management”.

Hoewel de **studenten** expliciet het belang van talenkennis in een bedrijfscontext onderkennen en daarmee de visie van de opleiding onderschrijven, **tonen ze zich enigszins kritisch m.b.t.**

- **het huidige taalaanbod**: in de huidige structuur (verplichte opname van 3 vreemde talen in de eerste twee jaren van het modeltraject) vinden studenten dat er te weinig ruimte is voor diepgang voor elk van de gekozen talen. Hun suggestie is om de derde taal te schrappen ten voordele van meer diepgang in de overgebleven talen. Studenten zijn het echter niet eens over welke taal er dan zou moeten wegvallen;
- **de vakinhoudelijke relevantie** van de opleidingsonderdelen “Economisch Spaans I, II, III”, maar ook hier zijn de meningen verdeeld;
- het **keuzetraject Economisch Engels III/Economisch Engels III – London & New York**: studenten uit beide trajecten tonen zich hierover uiterst tevreden.

De **aanwezige lesgevers**, en dan met name de taaldocenten, erkennen de verzuchting van de studenten naar meer diepgang, en onderkennen dat er vooral in het eerste jaar veel tijd wordt besteed aan het gelijktrekken van het niveau van talenkennis. Dit is volgens de betrokken docenten te wijten aan het zeer wisselende niveau van het taalonderwijs in het secundair onderwijs. Naast de ongelijke begincompetenties is ook de grootte van de groepen een bijkomende uitdaging. Algemeen vinden de lesgevers die het team sprak, dat de focus van de opleiding nog verder kan worden geïnternationaliseerd, zeker ook op vlak van docentenmobiliteit. Daar is een inventarisatieoefening momenteel nog volop aan de gang.

6. OPLEIDINGSKWALITEIT

6.1. Visie en leerresultaten

De opleiding heeft een duidelijke visie, leerresultaten die nationaal en internationaal relevant en afgetoetst zijn, en voldoen qua niveau, inhoud en oriëntatie.

Motivering:

Op basis van de documentatie en de gesprekken kan het peer-leerteam stellen dat de opleiding handelswetenschappen een **sterke visiewerking** heeft en daarbij alle belangengroepen betreft. Hieronder een aantal elementen dat daarbij positief in het oog valt:

- de opleiding heeft een **duidelijke visie** op het type afgestudeerden dat zij wil afleveren: zij beoogt allrounders op te leiden die in een KMO-context vanuit een generalistische aanpak ruim en probleemoplossend kunnen werken;
- de **integratie** werd **als opportuniteit** aangegrepen om zich herpositioneren t.a.v. het afnemende veld en t.a.v. de andere opleidingen aan de faculteit;
- een **ingrijpende programmahervorming** werd voorbereid, en voortschrijdend ingevoerd in de bachelor vanaf academiejaar 2015-2016; het hervormde masterprogramma ging van start in 2016-2017;
- de opleiding heeft een eerste aanzet gedaan voor een **ationale en internationale benchmarkoefening**. Na uitvoerig desk research plant de opleiding op korte termijn werkbezoeken bij de gekozen benchmarkpartners¹;
- na de volledige doorlooptijd van het nieuwe programma (2017-2018) neemt de opleiding zich voor om **de balans op te maken** en te bekijken of en waar er bijsturing nodig is. De resultaten van de opleidingsevaluaties 2018 kunnen daarbij een belangrijk richtinggevend instrument zijn;

Het team apprecieert de **zelfkritische houding** die de opleiding aanneemt, met o.a. aandacht voor:

- de **breedte** van het bachelorprogramma is een bewuste vertaling van de generalistische visie. Dit is ook net het onderscheid met de opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen. Men beseft dat studenten dit aanvoelen

¹ verwante opleidingen in Vlaanderen aan KU Leuven en UHasselt; verwante opleidingen in het buitenland: aan Erasmus Universiteit Rotterdam, RU Groningen, FU Berlin, en Universität Mannheim.

- als **een ingreep** die **ten koste** is gegaan **van diepgaande analyse** (zie 6.2.);
- de **afstemming met het beroepenveld** (zie punt 4): er is geen specifiek beroepsprofiel voor handelswetenschapper. Het beroepenveld is breed en voortdurend in evolutie. Dit gegeven impliceert dat de opleiding ook voortdurend de vinger aan de pols dient te houden van nieuwe tendensen en dynamieken.

Het team noteert dat de opleiding in de uitwerking van haar visie aanbodt tegen elementen die buiten haar invloedssfeer liggen, zoals

- het moratorium op aanvragen voor **uitbreiding studieomvang**. De opleiding is nog steeds voorstander van een uitbreiding naar 90 of 120 studiepunten;
- expliciete aanlooptrajecten naar de afstudeerrichtingen in de master zijn niet mogelijk;
- de **academiseringsmiddelen**, die tot nu toe niet zijn meegegroeid met de studentenaantallen.

6.2. Programma en constructive alignment

De opleiding heeft een logisch opgebouwd programma, en een goede afstemming tussen leerresultaten, programma en werkvormen.

Motivering:

Uit de documentatie in het portfolio leidt het team af dat het opleidingsprogramma van de opleiding Handelswetenschappen een adequate vertaling is van haar visie. Enkele bevindingen die uit de verschillende gespreksrondes naar voren komen m.b.t. specifieke programmatorische elementen, zijn:

- **breedte van de bachelor**: studenten zijn algemeen tevreden over de brede vorming die de opleiding hen biedt. Toch zouden ze in de bachelor, en dan met name in het derde modeltrajectjaar, graag meer keuze-uren krijgen ter verdieping en ter voorbereiding op de finaliteitskeuze in de master. In het oude bachelorprogramma was deze faciliterende opstap naar de master er wel in de vorm van expliciete finaliteitskeuzes. De aanwezige studenten voelen dit algemeen aan als een gemis; specifiek voor de afstudeerrichting management en informatica ervaren studenten te weinig ICT-gerelateerde basisvaardigheden. Daartegenover vinden studenten ook dat de master niet meer de plaats is voor het aanbrengen van verbredende opleidingsonderdelen;
- **zwaarte van het schakelprogramma**: zij-instromers voelen het schakelprogramma als bijzonder intensief en zwaar aan door de focus op methodologische en onderzoeksvaardigheden. Ze beseffen echter dat dit een noodzakelijke inspanning is het oog op de master, en zien er retrospectief ook de meerwaarde van in;
- **zwaarte van het masterprogramma**: studenten ervaren de (programmatische van de) master als zwaar. Doordat de verplichte stage (9ECTS, 11 weken) in het tweede semester geprogrammeerd staat, is er in het eerste semester een overwicht aan theoretische opleidingsonderdelen (“blokvakken”). Dit zorgt volgens de aanwezige studenten enerzijds in dat eerste semester voor een bijzonder zware examenperiode, en anderzijds voor het uitstellen van de masterproef naar tweede zittijd. Bij opleidingen met een eenjarige master ziet men deze tendens vaak terugkomen. Een oplossing volgens de studenten is om stage en masterproef expliciet aan elkaar te koppelen, maar dit is slechts mogelijk per uitzondering. Volgens de studenten zou een structurele koppeling niet alleen de werklast verminderen, maar ook de verdere integratie van theorie en praktijk ten goede komen;
- **verwevenheid theorie en praktijk**: de aanwezige studenten en alumni zijn heel positief over de koppeling tussen theorie en praktijk. De (vele) opdrachten worden nooit in het luchtledige gegeven maar zijn steeds academisch onderbouwd. Ook voor het werkveld is dit een grote troef van de opleiding;
- **werkvormen**: algemeen tonen de aanwezige studenten zich verdeeld over (de voordelen van) activerende vs. klassieke werkvormen. Ze zijn wel uitgesproken positief over het kleingroepenonderwijs in bijv. oefeningen, en ook het problem-based learning valt in de smaak. In de master is er in sommige afstudeerrichtingen een overwicht aan groepswerken. Hoewel de aanwezige studenten dit zien als een voorafspiegeling van de realiteit op de werkvloer, vinden ze dat het evenwicht wat zoek is;

- **stage:** zonder de meerwaarde van een verplichte stage in twijfel te trekken, zien de aanwezige studenten hier ruimte voor verbetering, zowel organisatorisch als inhoudelijk. Een organisatorisch knelpunt – één waarin studenten worden bijgetreden door de aanwezige werkveldvertegenwoordigers – is het vroegtijdig vastleggen van het stageprojectvoorstel (september-november). Aangezien de stage in het verlengde ligt van de afstudeerrichting, hebben studenten het gevoel niet voldoende tijd te hebben om zich in het functionele domein van hun afstudeerrichting te verdiepen om een gefundeerde stagekeuze te maken. Het werkveld, en dan met name bedrijven die met periodegebonden en/of kortlopende projecten werken, hebben het moeilijk om in het najaar al te voorspellen wat ze in het daaropvolgende voorjaar nodig zullen hebben. Inhoudelijk merken studenten uit de verschillende afstudeerrichtingen op dat het sterk afhankelijk is van bedrijf tot bedrijf welke taken je krijgt en op welk niveau de taken worden geformuleerd.

Bij het aftoetsen van bovenstaande commentaren, geven de opleidingsverantwoordelijken aan dat

- de **brede basis** die **in de bachelor** wordt gelegd, een vertaling is van de visie van de opleiding om allrounders op te leiden en sluit volgens hen ook aan bij het afnemende veld (in hoofdzaak KMO's) dat zoekt naar multidisciplinaire teams, met mensen die bruggen kunnen slaan tussen de verschillende disciplines. Afgestudeerde handelswetenschappers kunnen deze functie van brugfiguur invullen. Informeel is er hierover vanuit het werkveld al positieve weerklank gekomen. Daarnaast plant de opleiding aan het eind van academiejaar 2017-2018 (wanneer het nieuwe programma een eerste keer volledig is doorlopen) een "kritische toets" bij al haar stakeholders;
- het **aanvoelen van de studenten** dat het oude bachelorprogramma meer verdieping (al dan niet in de vorm van finaliteitskeuzes) bevatte dan het nieuwe, is gekend. De expliciete keuzes voor specifieke functionele domeinen in het oude programma, zijn nu meer geïntegreerd ondergebracht in de verschillende domeinspecifieke **leerlijnen**. Net door die geïntegreerde aanpak zijn ze mogelijk voor de studenten niet voldoende zichtbaar;
- de **specifieke verzuchting van studenten management en informatica** wordt gedeeld door de docenten van deze leerlijn. Er is ook vanuit het werkveld vraag naar meer ICT-vaardigheden.
- het **verbredende opleidingsonderdeel in de master** is eveneens een bewuste keuze van de opleiding. Het is immers noodzakelijk om ongeacht de specialisatie ook op masterniveau nog een overzicht te kunnen bewaren over de verschillende functionele domeinen;
- wat de **stage** betreft, wordt er door de opleidingsverantwoordelijken en de aanwezige werkveldvertegenwoordiger aangegeven dat er vanuit de centrale stagedienst sterk wordt toegezien op inhoudsbewaking: minstens 50% van de tijdsbesteding van de stagiair moet gaan naar vakinhoudelijke/analytische taken. Bedrijven die stageplaatsen aanbieden moeten dit omstandig beargumenteren in gedetailleerde taakomschrijvingen, die door de stagedienst worden gescreend. De opleiding formuleert een aantal actiepunten om de stagewerking te optimaliseren en over de afstudeerrichtingen heen te standaardiseren (zie ook 6.3).

6.3. Toetsing en eindniveau

Motivering

In haar toetsvisie onderschrijft de opleiding **vier principes** validiteit, betrouwbaarheid, transparantie, en feedback. Daarmee haakt de opleiding in bij de facultaire toetsvisie en de toetsprincipes van UGent. In het portfolio geeft de opleiding aan **eigen accenten** te leggen binnen het algemene kader van de facultaire toetsvisie. Die eigen accenten zijn een vertaling van haar visie: **academisch onderbouwde praktijkoriëntatie, focus op ondernemerschap, aandacht voor interdisciplinariteit, feedback**. Het is de taak van de opleidings specifieke toetscommissie om deze eigenheid te bewaken. De elementen die bij het documentonderzoek positief opvallen, zijn:

- de **recent opgerichte toetscommissie** (februari 2016) heeft een duidelijke taakomschrijving op twee niveaus
 - op opleidingsniveau bewaken dat de opleidingscompetenties worden afgetoetst;
 - op niveau van de opleidingsonderdelen (1) bewaken dat de evaluatiemethode betrouwbaar, transparant en valide is, en (2) de slaagpercentages opvolgen;
- het **werkveld** is **structureel vertegenwoordigd** in de toetscommissie;
- de **eigenheid van de toetsvisie en toetspraktijk** wordt volgens het team in het opleidingsportfolio **te weinig in de verf** gezet;
- de **opleidingsevaluaties** op vlak van toetsing zijn door de band genomen goed, met een vooruitgang in studententevredenheid sinds 2014. Wat hierbij opvalt, zijn de **lagere tevredenheidsscores voor feedback** en de **relatief grote groepen die** over de items heen **"neutraal" antwoorden** (tussen 22-42%);
- de steekproefmatig gelezen **masterproeven** zijn aan de maat, de onderwerpen en onderzoeksvragen zijn relevant en actueel en haken duidelijk in bij het functionele domein van de afstudeerrichting. Op basis van de steekproef meent het team dat de masterproeven correct worden beoordeeld. Bij één van de gelezen masterproeven is er twijfel of de gegeven score helemaal overeenstemt met de realiteit omwille van de methodologische aanpak.

Daarnaast wordt bemerkt dat:

- bij de steekproefmatig gelezen **stagerapporten** is het niet altijd duidelijk hoe het academisch niveau wordt geborgd, althans toch niet op basis van de verslagen (in 2 van de 5 gelezen rapporten). Daarnaast valt het op dat er vrij hoge cijfers worden gegeven door de stagebegeleiders in vergelijking met de scores voor de stageverslagen. Er wordt aan de opleiding **sterk aangeraden om de eindcompetenties voor stage helder te formuleren en de evaluatiecriteria hierop af te stemmen zodat het academisch niveau van de stage geborgd wordt binnen de opleiding**. Daarnaast moet er ook worden **gestreefd naar een evenwichtiger afstemming van de deeltijfers van de stage**.

Tijdens het gesprek met de studenten en alumni komen volgende elementen naar voren:

- er zit **ruis op de communicatie m.b.t. het examenrooster**. Het merendeel van de aanwezige studenten is niet op de hoogte dat er via STUVECO inspraak mogelijk is in de opstelling van het examenrooster. Omgekeerd worden de wijzigingen die door STUVECO worden geadviseerd en doorgevoerd, niet voldoende doorgesproken met de achterban. Studenten uit hogere jaren zien wel ieder jaar verbetering. Het team meent dat hier een belangrijke verantwoordelijkheid is weggelegd voor de studentenvertegenwoordigers, jaarverantwoordelijken en STUVECO-leden zelf;
- er is een **groot verschil in gehanteerde evaluatievormen tussen bachelor en master**. In de bachelor is het aandeel schriftelijke examens, en met name dan MCQ, groot. De nadruk ligt volgens de studenten te lang in het traject nog te veel op reproductieve kennis. Ze zijn dan ook vragende partij voor meer op inzicht gerichte evaluatievormen (open vragen, openboekexamens, ...);
- bij bepaalde opleidingsonderdelen zijn de **examens niet representatief** voor de lessen

- er wordt vooraf aangekondigd dat een examen voornamelijk praktijkgericht zal zijn maar dan uiteindelijk vooral een theoretische toets blijkt te zijn;
- het examen van bepaalde taalvaardigheidsopleidingsonderdelen beperkt zich tot invuloefeningen en wordt door studenten als veel te gemakkelijk gepercipieerd;
- er is **ruimte voor verbetering op vlak van** (individuele) **feedback**, zowel tussentijdse feedback bij niet-periodegebonden evaluatievormen als feedback na examenperiodes. Studenten geven aan dat er momenteel een overwicht is aan collectieve feedbackmomenten, die weinig bijdragen tot het leerproces;
- studenten zijn heel positief over de beschikbaarheid van voorbeeldexamens

Zowel uit het portfolio als uit het gesprek met de lesgevers blijkt dat de opleiding zich bewust is van bovenvermelde knelpunten. Zo erkent men dat er in de bachelor nog **veel schriftelijke examens** (met een grote component meerkeuzevragen) worden georganiseerd, en dat niet helemaal strookt met haar visie om na eerste bachelor zoveel mogelijk geïntegreerd te toetsen. De **grootte van de groepen** in de bachelorjaren speelt hierin een grote rol. Desalniettemin engageert de opleiding zich om te blijven **streven naar meer variatie** in de gehanteerde evaluatievormen om zo tot een meer authentieke (geïntegreerde) toetspraktijk te komen. Ook wil de opleiding de component **feedback versterken**, zowel voor periodegebonden als niet-periodegebonden evaluaties.

6.4. Processen voor permanente kwaliteitszorg

Er is een cultuur van permanente kwaliteitszorg en kwaliteitsverbetering in de opleiding.

Motivering:

Op basis van het documentonderzoek en de gesprekken kan het peer-leerteam met vertrouwen stellen dat er in de opleiding Handelswetenschappen een cultuur van permanente kwaliteitszorg en kwaliteitsverbetering aanwezig is. Elementen die daar volgens het team toe bijdragen, zijn de **open en inclusieve overlegcultuur** op opleidingsniveau, met **korte communicatielijnen** tussen de OC en de toeleverende vakgroepen en een **goede onderlinge afstemming** tussen lesgevers; de **vlotte samenwerking met en sterke ondersteuning door het “facultair bureau”** (zie ook punt 4); de sterke **teamgeest** en een uitgesproken **veranderingsgerichtheid** van de betrokkenen. Het team vindt het bovendien noemenswaardig dat de **aanwezige lesgevers** zich allen heel **lovend** uitspreken **over** de **voorzitter** en de **secretaris** van de **opleidingscommissie**.

Het laatste visitatierapport dateert van net voor de integratie (2012). In dat rapport kreeg de opleiding een aantal strenge beoordelingen te haren laste, o.a. de academische gerichtheid van de stage (zie 6.2), het studierendement in de bachelor en de studielast in de master (zie 3), de personeelsbezetting (zie 3), en de vraag naar meer formalisatie van de interne kwaliteitszorg. Het team meent dat uit het documentonderzoek en uit de gesprekken kan worden besloten dat de opleiding op aantoonbare wijze aan (een aantal) van deze kritische punten is tegemoet gekomen. Daarbij heeft het team uiteraard begrip voor elementen die buiten de invloedssfeer van de opleiding liggen. Het beleid dat momenteel wordt gevoerd, getuigt volgens het team van ambitie en van realiteitszin. De opleiding weet goed welke richting ze uit wil (zie 6.1.), maakt daarvoor weloverwogen en gedragen keuzes, en betreft hierbij systematisch alle belanghebbenden. Een kritische noot hierbij is evenwel de betrokkenheid van studenten in de opleidingscommissie (zie 4). Dit alles is op een overzichtelijke en informatieve manier navolgbaar gemaakt in het opleidingsportfolio, dat tevens blijkt geeft van visiewerking, inzicht en zelfreflectie. Zo getuige ook het kwaliteitsverbeterplan met concrete actiepunten en vooropgestelde timing dat in het portfolio werd opgenomen. Op basis van dit alles besluit het team vast dat de opleiding *in control* is van haar kwaliteitszorgprocessen.

6.5. Communicatie en informatie

Motivering:

Op basis van het portfolio kan het team vaststellen dat de communicatie en informatieverbreiding naar de verschillende doelgroepen volgens de gekozen kanalen verloopt.¹

- t.a.v. **studiekiezers** en de **instromende studenten** wordt er tijdens onthaaldagen, introductielessen en in de informatiebrochure veel aandacht besteed aan de profilering van de opleiding Handelswetenschappen en de differentiatie met de andere opleidingen aan de faculteit. De aanwezige studenten en alumni tonen zich hierover bijzonder tevreden, en geven allen aan dat zij vooraf over de correcte informatie beschikten om geïnformeerd hun keuze te kunnen maken;
- voor **zittende studenten** organiseert de opleiding thematische infosessies over o.a. de keuzevakken, de stage, masterproefkeuze en keuze van afstudeerrichtingen. Een belangrijke rol voor informatieverstrekking is tevens weggelegd voor het monitoraat. Het team is onder de indruk van de goede werking van deze dienst. De aanwezige studenten ondervinden wel dat zij in het huidige programma minder goed voorbereid zijn op de keuze van afstudeerrichting in de master. Vroeger was er al een finaliteitstraject ingebouwd in het bachelorprogramma, waarbij studenten zich in de vorm keuzemodules konden kennismaken met 2 afstudeerrichtingen uit de master. De studenten geven tevens aan dat de informatiedoorstroom met STUVECO als facilitator beter kan. Het team wijst de aanwezige studenten erop dat deelname aan OC-vergaderingen een belangrijk extra (rechtstreeks) informatiekanaal kan vormen en onderstreept het belang van deze formele studentenparticipatie;
- de aanwezige **lesgevers en onderwijsondersteuners** zijn positief over de manier waarop de OC te werk gaat, met name de aandacht voor open en transparante communicatie naar alle betrokkenen bij het onderwijs (incl. leenonderwijsverstrekkers). De opleiding houdt naast deze formele overlegstructuur ook nog steeds meer informele overlegmomenten. Deze combinatie zorgt voor een grote betrokkenheid en brede gedragenheid;
- de communicatie t.a.v. **externe stakeholders** wordt op facultair niveau verzorgd via de alumnivereniging Voseko², die formele en informele netwerkevents organiseert om (laatstejaars)studenten met het werkveld in contact te brengen. De vereniging biedt eveneens redactionele ondersteuning bij het nieuwsmagazine dat drie keer per jaar wordt uitgegeven door het facultaire communicatieteam, en breed wordt verspreid onder medewerkers, pas afgestudeerden, alumni, bedrijven, en middelbare scholen. Op opleidingsniveau gebeurt de formele informatieverstrekking via de vertegenwoordigers in de toets- en opleidingscommissie, en wordt dit formele gebeuren aangevuld met de informelere contacten die de opleiding onderhoudt met haar gastdocenten en stagebegeleiders.

¹ Een aantal van de vaststellingen hangt samen met het gevoerde stakeholderbeleid en werd reeds in deze dimensie besproken.

² <http://www.voseko.be/?pageid=3>

Aanbevelingen t.a.v. het facultaire en/of universitaire bestuur

Uit het documentonderzoek en de gesprekken tijdens het peer-leerbezoek stelt het team een aantal zaken vast die gedeeltelijk of volledig buiten de invloedssfeer van de opleiding liggen. Het team wil volgende punten graag onder de aandacht brengen van het facultaire en/of universitaire bestuur:

- **dimensie 3 (talentontwikkeling van docenten)**

Leeraspecten van het team

Het team neemt vanuit de ervaringen tijdens het peer-leerbezoek volgende algemene overwegingen m.b.t. het nieuwe kwaliteitszorgsysteem en concrete leeraspecten mee:

Concreet:

- de sterke teamgeest algemeen, en in het bijzonder de betrokkenheid van het integratiekader;
- de veranderingsgerichtheid, met o.a. de grote bereidheid om aan onderwijsvernieuwing te blijven doen ondanks de grote studentenaantallen;
- de goede werking van het monitoraat;
- de opbouw van de onderzoeksleerlijn in de bachelor en de interactie met de bibliotheekwerking;
- het net opgestarte project voor disseminatie van lopend onderzoek via informatieschermen in de publieke ruimtes
- de duidelijke profilering van de opleiding handelswetenschappen t.o.v. de andere economische opleidingen
- de inspanningen om de internationale dimensie van de opleiding te versterken
- het duurzaamheidsproject